

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

زمان چاپ: ۱۴۰۰/۰۳/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

نقش انگیزه های بیرونی در موفقیت دانش آموزان

طلیعه عبداللہی^۱، صدیقه رضائی^۲، سمیه هنر^۳، مریم فرهمند^۴، نسرین یحیی^۵

۱- کارشناسی ارشد فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه بیرجند

۲- کارشناسی الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه اصفهان

۳- سطح ۳ حوزه، جامعه الزهرا قم

۴- کارشناسی ارشد عربی

۵- کارشناسی ارشد عمران، دانشگاه پیام نور مرکز کرج

T.abdolahi@gmail.com

چکیده

انگیزه‌های بیرونی، نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. فراهم کردن محیط‌ها و عواملی که از طریق جوایز، تشویق، و اعتراف به پیشرفت‌ها، دانش‌آموزان را ترغیب به تلاش و کوشش می‌کند، موجب افزایش انگیزه خارجی آنان می‌شود. این انگیزه‌ها نقش مهمی در بهبود مشارکت، تعهد به یادگیری، و در نهایت موفقیت تحصیلی دارند.

کلمات کلیدی: انگیزه های درونی، موفقیت تحصیلی، دانش آموزان

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

۱- مقدمه

موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان تحت تأثیر عوامل متعددی قرار می‌گیرد، از جمله انگیزه‌های بیرونی که توانمند به تحریک و تشویق دانش‌آموزان به دستیابی به اهداف تحصیلی خود هستند. انگیزه‌های بیرونی معمولاً از منابع خارجی مثل پاداش‌ها، تشویق‌ها، و تاثیرگذاری اجتماعی بر موفقیت تحصیلی افراد می‌باشد.

پاداش‌ها و انگیزه مالی:

- امکانات مالی و پاداش‌های مادی می‌توانند انگیزه بسیاری از دانش‌آموزان را بالا ببرند. فراهم آوردن این انگیزه می‌تواند به دانش‌آموزان احساس موجبات ترغیب به تحصیل و کسب نتایج مثبت دهد.

تشویق اجتماعی:

- تشویق و تاثیرگذاری اجتماعی، از جمله انگیزه‌های بیرونی است که موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را تسهیل می‌دهد. تقدیر از تلاش‌ها و اعتراف به پیشرفت‌های آنان، انگیزه مثبتی برای ادامه تلاش فراهم می‌کند.

فرصت‌های شغف‌آور:

- ارائه فرصت‌های جذاب و شغف‌آور برای دانش‌آموزان می‌تواند به عنوان انگیزه‌های بیرونی عمل کند. مثلاً شرکت در رخدادهای مسابقات، و فعالیت‌های جذاب می‌تواند دانش‌آموزان را به فعالیت و تعلق به فرآیند تحصیلی ترغیب کند.

تأثیرگذاری اجتماعی:

- تأثیر مثبت محیط اجتماعی، از جمله تأثیر اساتید و همکلاسی‌ها، می‌تواند انگیزه بیرونی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان را افزایش دهد. اعتقاد به اینکه تلاش‌ها و دستاوردهای آن‌ها توسط اطرافیان تعلق شده و ارزش دارند، انگیزه را تقویت می‌کند.

تشویق به رقابت سازنده:

- رقابت با همکلاسی‌ها و ایجاد فضاهای رقابتی سازنده می‌تواند انگیزه دانش‌آموزان را افزایش داده و آن‌ها را به بهترین نتیجه‌ها هدایت کند.

آرزوهای شخصی و اهداف کاربردی:

- تعیین اهداف شخصی و مهندسی برنامه‌های کاربردی برای دستیابی به آن‌ها می‌تواند به دانش‌آموزان انگیزه بیرونی ارائه دهد. ایجاد ارتباط بین تحصیل و آرزوهای زندگی شخصی، می‌تواند انگیزه مثبتی را ایجاد کند.

در نتیجه، انگیزه‌های بیرونی با تأثیرگذاری بر دانش‌آموزان از جهات مختلف، از جمله ارتقاء انگیزش، افزایش تعهد به تحصیل، و دستیابی به نتایج مثبت، نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آنان ایفا می‌کنند.

انگیزه‌های بیرونی، با ایجاد حوافز محیطی و اجتماعی، نقش مهمی در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ایفا می‌کنند. این انگیزه‌ها شامل تشویق و پاداش‌ها، تعلق از تفریحات، و تاثیرگذاری اجتماعی مثبت است. این حوافز، دانش‌آموزان را به تلاش بیشتر و تحصیل بهتر تشویق می‌کنند و به‌عنوان عوامل بیرونی ازویژه در پیشرفت تحصیلی آنان تلقی می‌شوند.

این انگیزه‌های بیرونی با ایجاد محیط موفق‌آفرین و ارتقاء انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان، می‌توانند نقش به‌سزایی در پیشبرد آموزش و تربیت ایفا کنند. حوافزی مثل تشویق‌ها و پاداش‌ها، معمولاً دانش‌آموزان را به سمت دستیابی به اهداف تحصیلی و اجتماعی ترغیب می‌کنند.

برای افزایش موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان، اهمیت دارد که حوافز بیرونی با دقت و با توجه به نیازها و تفاوت‌های افراد ارائه شوند. ایجاد ارتباط مثبت بین معلمان و دانش‌آموزان، ترویج رقابت سالم و ایجاد محیط حاکمیتی مثبت نیز از جمله راهکارهایی هستند که می‌توانند این انگیزه‌های بیرونی را بهبود بخشند و به تحصیلات موفقیت‌آمیز ترسیم کنند.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

مبانی نظری:

یکی از راههای اصلی سرعت بخشیدن به انگیزش درونی دانش آموزان برای یادگیری، این است که در محیط های تحصیلی انگیزش درونی با تغییر موقعیتها، از یک روز به روز دیگر حتی دقیقه به دقیقه ادراکات شایستگی و خود تعیین دانش آموزان تغییر خواهد کرد.

انگیزش درونی بطور عمده تابعی از احساس کنترل است. معلمانی که در فکر افزایش انگیزش درونی دانش آموزان هستند باید بیاموزند که برای کنترل محیط های یادگیری خود چگونه برای دانش آموزان فرصتهای واقعی ایجاد کنند. به هر حال، آنان باید فرصتهای کنترل را افزایش دهند.

متأسفانه استفاده ی ناشیانه و نا آگاهانه از روش های ایجاد انگیزش درونی و بیرونی می تواند مشکلات انگیزشی غیر منتظره ای به وجود آورد بروز مشکل عمده بدین علت است که بین جهت گیری های انگیزش بیرونی و انگیزش درونی رابطه ای مثبت وجود ندارد. یعنی، نمی توان با افزایش درجه ی معینی از انگیزش بیرونی باعث افزایش علاقه ی درونی دانش آموز در یک تکلیف شد تا جایی که سطح انگیزش تحصیلی او به بالاترین حد خود برسد. اگر به افرادی که برای انجام فعالیتهای خاصی انگیزش درونی دارند پاداش داده شود سطح انگیزش درونی آنها در آن فعالیتهای در آینده کاهش خواهند یافت (دسی، ۱۹۷۱، ۱۹۷۲، ۱۹۷۳، لپروگرین، ۱۹۷۵، لپروگرینو نایسی، ۱۹۷۳).

انگیزش دارای کاربرد مفهومی و آموختنی پیروی می کند. معلم به هیچ وجه کنترل همه جانبه بر همه فرایندهای انگیزشی کلاس درسی ندارد. ولی دستکاری و کنترل کردن انگیزه های کودک در کلاس به شکل گیری شخصیت او اثر می گذارد. در این مورد بحث تقلید بعنوان الگویی برای یادگیری مطرح می شود. تقلید را می توان یادگیری بدون کوشش به شمار آورد که بوسیله مشاهده ی الگو و بدون توسل به تمرین موجب تقویت رفتار گردد و تأیید این رفتارها موجب ایجاد انگیزه بیشتر برای تقلید از الگوهای مطلوب گردد. اگر معلمانی می خواهند که دانش آموزان آنها کنجکاو و پژوهشگر باشند خود باید کنجکاو و پژوهشگر باشند ذکر این نکته قابل توجه می باشد که هر چه کودک رشد می کند و بطور فزاینده ای خود مختار می شود احتمال اینکه معلم بتواند بطور موفقیت آمیزی با استفاده از فرایندهای یادگیری انگیزه های فراگیر را دست کاری کند، کاهش می یابد.

انگیزه پیشرفت از جمله مسایلی است که باعث ایجاد انگیزش تحصیلی می شود که خود بر دو نوع الف: انگیزه پیشرفت مورد انتظار جامعه ب: انگیزه پیشرفت درونی نمایان می شود. و شکست و موفقیت برای گروه دوم از اهمیت بیشتری برخوردار است افرادی که انگیزه پیشرفت بالایی دارند علاقه مند به برتری، به خاطر برتری هستند نه به خاطر پاداشی که به دنبال دارد آنان روی یک تکلیف، به سبب پولی که بعنوان پاداش به دنبال دارد کار نمیکنند. آنها نقشها را بر اساس فرصتهایی که برای برتری فراهم می کنند و نه به خاطر اعتبار آنها ارزیابی می کنند. البته سطح بالای انگیزش پیشرفت تنها هنگامی ظاهر شد که موقعیت نشانه هایی در ارتباط با موفقیت اجتماعی فراهم کند.

والدین در ایجاد انگیزه تحصیلی در فرزندان نقش اساسی دارند؛ هاماچک نشان داده است که چگونه رفتار والدین می تواند اثر چشمگیری بر انگیزه تحصیلی کودکان بگذارد. (با توجه به نتایج فرضی آن برای موفقیت تحصیلی آنان)، کودکان یاد می گیرند که نگرشهای افراد با نفوذ (والدین و معلمان) نسبت به خود، پیشرفت تحصیلی و توانایی بالقوه آنان را درک کرده و این ارزشیابی را بعنوان حقیقت بپذیرند. نتیجه جالبی از یک مطالعه در ارتباط با این موضوع توسط کتکاووسکی و دیگران بدست آمده است آنها متوجه نوعی ارتباط نیرومند بین نگرشهای پیشرفت تحصیلی والدین و رفتار آنها نسبت به کودکان خود شدند. ارزشهای مادر بیشتر بار رفتار آنها نسبت به پسران مرتبط بودند تا دختران و در مورد پدران بر عکس آن درست بود.

به نظر می رسد که نیاز به پیشرفت تحصیلی، ریشه کاملاً محکمی در نگرشهای والدین نسبت به پیشرفت تحصیلی و رفتار آنها نسبت به فرزندان خود در موقعیت های پیشرفت تحصیلی دارد

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

آموزش انگیزه

الشوار و دیگران شش گام عمده برای آموزش انگیزش پیشرفت را ارائه کردند این گام ها که به ترتیب مورد توجه قرار خواهند گرفت از این قرارند:

- ۱- توجه خود را به آنچه که اینجا و اکنون رخ می دهد متمرکز کنید.
 - ۲- تجربه یکپارچه و عمیق از افکار، اعمال و احساسات را فراهم کنید.
 - ۳- به شخص یاری دهید تا از تجربه خود با کوشش در پنداشتن آنچه که رخ داده است سر در بیاورد.
 - ۴- تجربه یاد شده را به ارزشها، اهداف، رفتارها و ارتباطات شخص با دیگران اتباط دهید.
 - ۵- به وسیله تمرین و تفکر، عمل و احساسات تازه را تثبیت کنید.
 - ۶- تغییرات به دست آمده را درونی سازید.
- همچنین شواهدی دال بر ارتباط انگیزه تحصیلی با کارکرد مدرسه وجود دارد که به صورت کلی ضمنی بر رفتار دانش آموزان تاثیر دارد. البته بعضی از مدارس گامی فراتر رفته و به آموزش و تعلیم انگیزش پرداخته اند که نتایج بدست آمده از مدارس مختلف بسیار پیچیده و گاه متعارض می باشند. بعضی از این آموزشها به صورت دوره های کوتاه مدت ارائه شده است که از آن جمله شیوه بیان از راه وانمود سازی در بازی مدارس می توانند بر اساس شایستگی تحصیلی دانش آموزان یک برنامه ی آموزشی که باعث ایجاد انگیزش تحصیلی می شود را در مورد نظر داشته باشند که خصوصیات آن عبارتست از:
- ۱- تمرکز بر آموزش مستقیم مهارتها و راهبردها و روش هایی که بعداً دانش آموز در یادگیریها، حل مسائل و ایجاد محصول از آنها استفاده کند.
 - ۲- فراهم کردن تکالیفی با دشواری متوسط که دانش آموز مهارتها، روشها و راهبردهای خود را تمرین می کند.
 - ۳- اجازه دادن به دانش آموزان به منظور گزینش اطلاعات از طریق انجام تکالیف خود
 - ۴- فراهم کردن حمایت های آموزشی (الگوسازی، ایجاد اهداف فرعی، تقسیم تکالیف) همزمان با کار دانش آموزان بر روی تکالیفی با دشواری متوسط.
 - ۵- تشویق دانش آموزان به منظور حمایت از یکدیگر همزمان با کار روی تکالیفی با دشواری متوسط
 - ۶- تشویق دانش آموزان به بیان نظایر خود از محتوای دروس.
 - ۷- اجازه دادن به دانش آموزان که بر تکالیف خود کنترل بیشتری داشته باشد همزمان با افزایش شایستگی در تکالیف که انجام می دهد.
 - ۸- کاهش امتحاناتی که مبتنی بر روشهای سنتی است جهت ارزشیابی دانش آموزان.
 - ۹- ارزشیابی دانش آموزان به صورتی که تشخیص داده شود که آیا آنان می توانند

مفاهیم ایجاد انگیزه در دانش آموزان

موقعیت و شرایط محیط آموزشی از جمله عواملی است که با انگیزش دانش آموزان ارتباط نزدیک دارد. معلم مهمترین نقش را در آموزشگاه ایفا می کند و چگونگی عملکرد دانش آموز به رفتار معلم بستگی دارد. برای معلم انگیزش دانش آموز به

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۷۸۶-۲۹۸۰

این سبب که هم در حکم هدف و هم به منزله ی وسیله ی پیشرفت های بعدی در سایر زمینه های تربیتی است اهمیت زیادی دارد. معلمان می توانند از منابع و راههایی که انگیزش از طریق آنها افزایش می یابد استفاده کنند.

اگرچه در بیشتر کلاسهای درس می توانیم هم انگیزش بیرونی و هم انگیزش درونی را مشاهده کنیم، اما وجه غالب با انگیزش بیرونی است. البته نشانه های انگیزش درونی نیز در مدارس یافت می شود. دانش آموزان می توانند دارای انگیزه درونی باشند و معلمان هم می باید درکنار انگیزش بیرونی به انگیزش درونی توجه کنند. لازم است تا میان این دو تعادل و توازن ایجاد گردد و دانش آموزان بیاموزند که چگونه قادرند از انگیزش بیرونی به انگیزش درونی دست یابند.

۱- انگیزش بیرونی :

در انگیزش بیرونی یک عامل خارجی فرد را به انجام کاری خاص بر می انگیزد برای مثال کودکی اتاقش را تمیز می کند تا والدینش او را به سینما ببرند و یا دانش آموزی تکالیفش را به خوبی انجام می دهد تا اجازه داشته باشد در بازی فوتبال شرکت کند، یا برچسب رنگی یا نمره های خوب دریافت کند. اگر چه در این موارد با انجام خوب کار مواجهیم اما هیچ یک از این دو کودک، تکلیف را به خاطر خود آن کار انجام نداده اند بلکه تلاش برای دستیابی به چیزی دیگر است. (جابجایی هدف)

۲- انگیزش درونی :

انگیزش درونی عبارت از یک حالت روان شناسی متغیر است و هیچ دانش آموزی همواره نسبت به مناسبتی خاص از انگیزش درونی ثابتی برخوردار نیست می توان با تفسیر شرایط، ادراک کفایت و خود مختاری دانش آموز را نسبت به خود تغییر داد همه دانش آموزان در دوران تحصیل خویش انگیزش درونی را تجربه می کنند. هنگامی که انسان با انگیزش درونی کاری را به انجام می رساند صرفاً آن را برای خود آن می خواهد و نتیجه ی جداگانه ای را نمی طلبد و حتی اگر از کار خود هیچ نتیجه ی مطلوبی هم نگیرد بازهم از این که آن را انجام داده است احساس پشیمانی نمی کند در مورد چنین کسی هرگز به تشویق نیاز نیست این افراد در ضمن پرداختن به فعالیت خود از دیگر امور غافل می شوند و فقط به کار خود توجه دارند نظریه پردازان چنین حالتی را « در جریان بودن » نامیده اند یعنی فرد آنچنان با دقت معطوف به فعالیت خویش است که عاملهای طبیعی بر وی هیچ تاثیری ندارد.

الف- اصول و فنون ایجاد انگیزش درونی در دانش آموزان :

۱- فراگیران برای یادگیری مطالب معنی دار، بهتر بر انگیزته می شوند.

اگر مطلب جدید با ارزشها و علایق فراگیران همخوانی داشته باشد، با تجارب قبلی او مرتبط باشد و کاربرد آتی برای فراگیرنده تشریح شده باشد یادگیری از نوع معنادار خواهد بود اینگونه یادگیری فراگیرنده را به فعالیت اکتشافی و اندیشیدن برمی انگیزاند.

۲- فراگیرندگان برای یادگیری مطالبی که تمام پیش نیازهای آن را کسب کرده باشند بهتر برانگیزته می شوند. اگر فراگیرنده پیش نیازهای لازم برای مجموعه ای از هدفهای آموزشی را بداند، آماده خواهد بود که آموزش معنی دار را دریافت کند و برای درک رابطه آنچه که دارد و آنچه که قرار است کسب کند شایسته تر خواهد بود.

۳- فراگیران برای یادگیری مطالبی که ساده صریح و روشن باشد بهتر برانگیزته می شوند یک مطلب در صورتی برای فراگیران ساده، صریح و روشن است که

الف) پیش از تدریس مطلب، هدفهای درس برای آنان مطرح شود.

ب) از رسانه های مختلف آموزشی برای تفهیم مطلب استفاده شود.

۴- فراگیرندگان برای یادگیری مطالبی که به شیوه ی نو ارائه گردد، بهتر برانگیزته می شوند

استفاده از انواع ارزشیابی، گنجاندن فعالیت‌های تازه و مختلف در لایه لای مطالب درسی، استفاده از شیوه های مختلف تدریس و بهره گیری از رسانه های مختلف آموزشی در این رابطه موثر می باشد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۷۷۸۶-۲۹۸۰

نتیجه گیری

معلمان انگیزش را عامل مهمی در یادگیری می دانند و از این رو می خواهند دانش آموزانی با انگیزه داشته باشند. دانش آموزان نیز خواهان موفقیت و کسب پیروزی هستند در این خصوص معلم می تواند به دانش آموز کمک کند.

راهبرد هایی برای ارضای نیازهای یادگیری فرد

- ۱- تشخیص نیازها، علایق و اهداف منحصر به فرد دانش آموزان.
- ۲- کمک به دانش آموزان برای تعریف اهداف فردی خود و آنچه که به اهداف یادگیری آنها مربوط می شود.
- ۳- مرتبط کردن اهداف کلی یادگیری با علایق و اهداف منحصر به فرد دانش آموزان.
- ۴- سازماندهی اهداف و فعالیت های یادگیری به منظور تشویق دانش آموزان به موفقیت های فردی.
- ۵- استفاده از سر مشق برای آگاه کردن دانش آموزان از ارزش و منافع حاصل از مهارتهای خاص.

منابع:

- ریچارد سی، تیوان، باردی، اسمیت، انگیزش؛ ترجمه ملک عبداللهی
- ساموئل، بال، انگیزش در کلاس
 - ال، اسپالدینگ، انگیزش در کلاس درس، ترجمه حسین یعقوبی، ایرج خوش خلق
 - باربارا، مک کومیز، جیمز، پاپ، پرورش انگیزه، ترجمه دکتر صغری ابراهیم قوام
 - سیف، علی اکبر- روانشناسی پرورشی، انتشارات آگاه، چاپ اول ۱۳۷۶
 - ریتاویکس، نلسون-الن سی، ایزرائل، ترجمه محمدتقی منشی-انتشارات آستان قدس ۱۳۷۵